

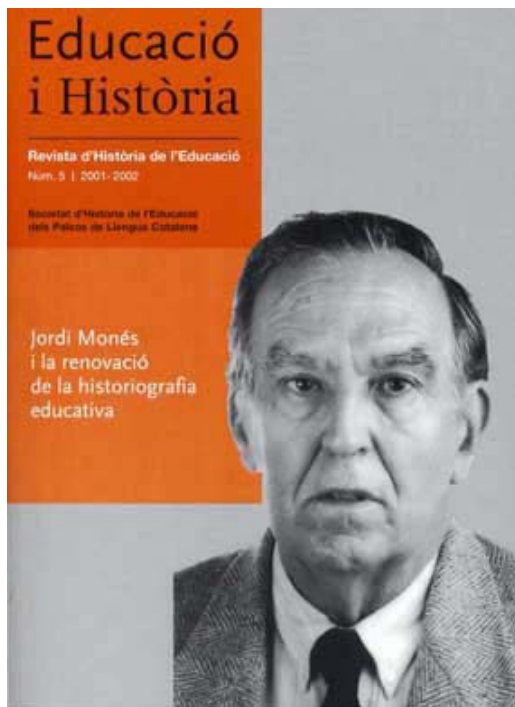
Butlletí Informatiu d'història de l'educació

Núm. 10, abril-juny 2004

En aquest número hi trobareu:

Homenatge a Jordi Monés	1
Exposicions	2
Recursos didàctics	3
Llibres	5
Informacions d'interès	7

HOMENATGE A JORDI MONÉS

«Jordi Monés i la renovació de la historiografia educativa», *Educació i Història*. Revista d'Història de l'Educació, 5, (2002-2002), Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Institut d'Estudis Catalans, 267 pàgines.

La Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana ha dedicat la secció monogràfica del número 5 de la seva revista *Educació i Història* a l'obra de Jordi Monés i Pujol-Busquets. Articles de Jaume Carbonell, Joan Soler, Pere Solà, Conrad Vilanou, Salomó Marquès, Bernat Sureda, Julio Ruiz Berrio, Antoni Tort, Antonio Viñao i Carmen Agulló, presenten distints vessants de l'obra de Jordi Monés i de la seva aportació a la renovació de la historiografia educativa. Àngel C. Moreu s'ha encarregat de donar referència de les més de cent vint obres publicades per Monés entre llibres, articles, ponències, comunicacions, pròlegs i traduccions d'obres. Els treballs dels autors d'aquest monogràfic posen de relleu el mestratge i la influència que ha tengut Monés sobre els historiadors de l'educació en els territoris de parla catalana des dels anys seixanta del segle passat; el seus mèrits com a pioner de la renovació de la història de l'educació en les dècades finals de la dictadura i els seus valors personals.

La reproducció d'una conferència del mateix Jordi Monés feta al paranimf de la

Universitat de Barcelona en commemoració del centenari del Primer Congrés Universitari Català de 1903; una secció d'estudis amb articles de Josep Gallart; Francesc Calvo, M. Antònia Roig i Claudio Lozano, així com un conjunt de recensions d'obres publicades recentment, completen el número. Des d'aquest butlletí volem sumar-nos també a l'homenatge que ha fet la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana al mestre i amic Jordi Monés.

EXPOSICIONS

Èxit de l'exposició sobre la docència a Ca'n Seda de Lloseta

Durant les passades festes, des del 3 al 18 d'abril, va tenir lloc a les sales de Ca'n Seda una interessant i curiosa exposició sobre l'ensenyament a Lloseta, amb motiu de complir-se el 25è aniversari del col·legi públic Es Puig. Aquesta exposició fou organitzada per l'Associació d'Antics Alumnes, per l'Associació de Mares i Pares (AMIPA) i pel claustre de professors.

La mostra no es va limitar a deixar constància de les activitats escolars d'aquests 25 darrers anys a Lloseta, més bé, va recollir tot el que va ser possible sobre l'ensenyament a la nostra vila. L'exposició es trobava dividida en diverses parts. Una recollia una mostra de retalls de premsa d'actes i notícies relacionades amb l'ensenyament a Lloseta. L'altra, molt variada i curiosa, de fotografies antigues de grups escolars, professors i de festes i actes diversos.

També hi havia una exposició d'antics llibres de text, de lectures, quaderns, mapes geogràfics, butlletins, etc. Va cridar molt l'atenció una antiga aula completa cedida pel museu pedagògic que la conselleria d'Educació té a Inca. La resta de material fou cedit per particulars, per exalumnes i, de manera especial, pels arxius de la revista *Lloseta*.

Pau Reinés Villalonga

RECURSOS DIDÀCTICS

Seminaris d'intercanvi docent. Universitat de les Illes Balears.

Durant el segon quadrimestre, en el marc de les matèries de caire historicoeducatiu impartides en els estudis de la Llicenciatura en Pedagogia de la Universitat de les Illes Balears, hem començat a engagar un projecte d'intercanvi de professorat de les universitats de la Xarxa Lluís Vives.

Aquest projecte pretén oferir a l'alumnat, al llarg del curs, alguns seminaris temàtics impartits per professorat especialitzat que prové d'altres universitats.

Durant el segon quadrimestre d'aquest curs, de manera experimental, hem dut a terme dos seminaris d'aquest tipus:

1. Seminari sobre ***El judaisme a l'edat mitjana: educació, cultura i tradició***, a càrrec de la professora Maria Isabel Miró Montoliu, de la Universitat Rovira i Virgili. La professora Miró realitzà la seva tesi doctoral sobre educació jueva a l'Edat Mitjana, i és autora d'*Història de l'educació jueva a la Catalunya de l'Edat Mitjana* (El Mèdol, 1996). El seminari teoricopràctic s'adreçà als alumnes matriculats a l'assignatura troncal Història de l'Educació.

2. Seminari sobre ***L'educació a Catalunya durant la Guerra Civil (1936-39)***, a càrrec del professor Salomó Marquès Sureda, de la Universitat de Girona. El professor Marquès ha investigat sobre l'època de la Guerra Civil i l'exili dels mestres i n'ha publicat nombrosos treballs. És autor, entre d'altres, de l'obra *L'exili dels mestres (1939-1975)* (1997), i coautor, juntament amb Josep González-Agápito, de *La represió del professorat a Catalunya sota el franquisme* (1996).

La valoració d'aquesta experiència ha estat molt ben valorada per l'alumnat, que ha tingut la possibilitat d'aproximar-se a temàtiques pròpies del programa de les seves assignatures de la mà d'especialistes en aquests temes.

Una visita a l'escola d'ahir

De vegades tornar la vista enrere ajuda a entendre certes coses, i al mateix temps, serveix per poder comprendre determinades actituds o maneres de ser de les persones que ens envolten, ja que sense saber el que han viscut és més difícil poder-les entendre.

En ser estudiants de pedagogia hem pogut conèixer, entre altres moltes coses, com el fenomen educatiu ha anat canviant al llarg de la història. No sempre ha estat obligatòria i gratuïta la seva assistència i els mètodes educatius han anat variant al llarg del temps, ja sigui pels diferents esdeveniments històrics que han ocorregut o per les aportacions de diferents autors que han contribuït, en la majoria dels casos, a millorar la pràctica educativa.

Guies de visita, elaborades per les alumnes de pedagogia

Com en la majoria de carreres hi ha una part que obliga a la realització d'unes pràctiques en una institució, centre o

També es detallen els objectius, continguts, destinataris i un ampli desenvolupament de les activitats que es pretenen dur a terme; activitats que es divideixen en tres blocs: activitats per realitzar abans, durant i després de la visita a l'AMEIB. Juntament amb la guia del professor també s'elabora un quadern per a l'alumne. Aquest quadern està guiat per AMEIB, personatge que durà els infants a fer un viatge a través de la història de l'educació. Amb la realització d'aquest material el que s'ha pretès ha estat donar a conèixer una part de la nostra història, i més concretament de la nostra història educativa.

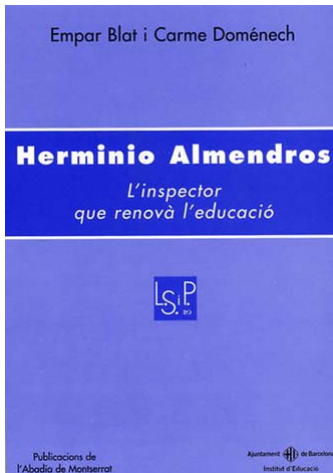
Imatge dels alumnes de col·legi públic Es Puig de Lloseta a l'AMEIB durant la jornada d'experimentació dels materials didàctics elaborats per les alumnes de pedagogia

Esperem que aquesta iniciativa tingui la seva continuïtat i que els pròxims estudiants de pedagogia que realitzin les pràctiques a l'AMEIB, continuïn amb l'elaboració del material per poder arribar a tots els cicles de primària i, sens dubte, també a educació infantil, secundària, universitat i altres sectors de la població.

Maria Antònia Cantallops Adrover, Joana González Cañabate, Verònica Ligeró Porràs

programa per tal de comprovar de primera mà quina és, en veritat, la realitat laboral del que en el futur serà el nostre camp professional. Nosaltres, com a estudiants de la llicenciatura de pedagogia, vam decidir realitzar la nostra formació pràctica a l'Arxiu i Museu de l'Educació de les Illes Balears (AMEIB) situat a la ciutat d'Inca. Com a pràctica havíem de fer un projecte relacionat amb l'esmentada institució i vam decidir elaborar un material didàctic per tal de donar a conèixer, a les escoles de la nostra comunitat, el Museu. Aquest material el dissenyarem per als alumnes del tercer cicle d'educació primària. Consta d'una guia per al mestre on s'explica, de manera breu, la història i l'origen de la institució, que té els seus antecedents en el *Museo Pedagógico Provincial* creat per l'inspector Joan Capó l'any 1918.

Vàrem tenir l'oportunitat de poder dur a terme el nostre projecte. Vam trobar una escola interessada a visitar el Museu. Es tracta del col·legi públic Es Puig de Lloseta. L'experiència va ser un èxit tant per part d'ells com per a nosaltres, ja que vam poder comprovar que el material que havíem realitzat tenia una gran utilitat i assolíem el nostre primer objectiu que era donar una eina al museu per tal que aquest pogués ser conegut per la comunitat educativa de la nostra illa.

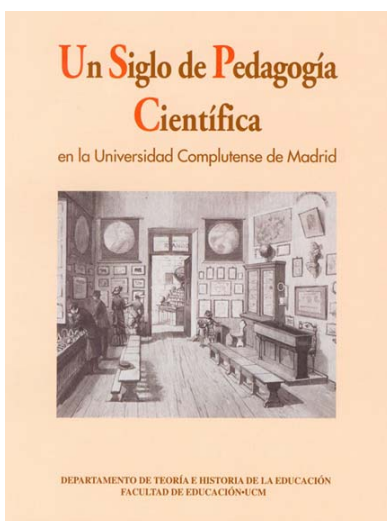
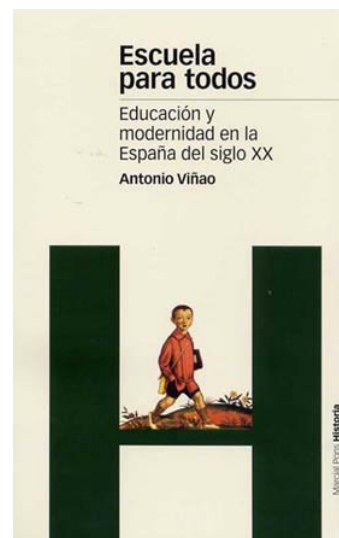
BLAT, E.; DOMÈNECH, C. **Herminio Almendros. L'inspector que renovà l'educació**. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004, 96 pàgines.

Aquesta publicació d'Empar Blat i Carme Domènech fou finalista al Primer Premi Leonor Serrano i Pablo d'història de l'educació, atorgat per l'Institut d'Educació de Barcelona.

Herminio Almendros, inspector d'ensenyament primari a Barcelona des de 1932 fins a 1939, és, paradoxalment, una figura poc coneguda entre nosaltres, potser a causa de l'exili al qual es va veure obligat, com tants altres ensenyants barcelonins republicans. Almendros es va establir a Cuba, i allà va continuar la tasca educativa amb els mateixos plantejaments que havia iniciat a Barcelona, on havia participat activament en la construcció d'una escola popular, unificada i laica.

VIÑAO, A. **Escuela para todos. Educación y modernidad en la España del siglo XX**. Madrid: Marcial Pons Historia, 2004, 280 pàgines.

La transformació que permet als espanyols, durant el segle XX, accedir a la modernitat no ha seguit un ritme regular ni pausat. Els inicis de la modernització educativa del primer terç del segle passat culminaren durant la II República, per veure's frenats pel gran trauma de la Guerra Civil, l'exili i la dictadura franquista. Malgrat alguns tímids intents de renovació durant la dècada dels anys seixanta, no fou fins al 1970 que s'accedí a la modernització educativa que representen els processos d'alfabetització, escolarització i feminització. En aquests moments alguns dels problemes detectats i/o denunciats a principi de segle s'han superat, mentre que n'han aparegut d'altres com el neoanalfabetisme, el malestar docent o la configuració d'un ensenyament secundari per a tothom.

Un Siglo de Pedagogía Científica en la Universidad Complutense de Madrid. Exposición del centenario de los estudios de Pedagogía en España. Madrid: Departamento de Teoría e Historia de la Educación de la Facultad de Educación de la UCM, 2004, 93 pàgines.

Catàleg de l'exposició que, sobre el centenari de la incorporació dels estudis de pedagogia en els plans d'estudi de la Universitat, organitzà el Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universidad Complutense de Madrid. Aquest catàleg compta amb una sèrie d'estudis sobre el tema presentats per Julio Ruiz Berrio, Gonzalo Vázquez, Gonzalo Jover, Eduardo López i Antonio Viñao. A més, ofereix la relació de material exposat entorn de les quatre seccions amb les quals comptà l'exposició: 1. *Los Estudios de Pedagogía en la Universidad*. 2. *Tradición y experimentación en Pedagogía*. 3. *Las Ciencias de la Educación y el oficio de pedagogo*. 4. *El despegue de la Pedagogía en la nueva sociedad*.

MOTILLA SALAS, X. *Regeneracionisme i educació popular a Menorca. La contribució de José Pérez de Acevedo (1903-1917)*. Menorca: Institut Menorquí d'Estudis, 2004, 480 pàgines.

Llibre que té com a origen una investigació guardonada als premis Ateneu de Maó de 2001 i que recull una memòria d'investigació de doctorat presentada al Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears. L'obra analitza la figura i l'obra de José Pérez de Acevedo, catedràtic de l'Institut de Maó entre 1903 i 1917, impulsor, conjuntament amb altres personalitats menorquines, de diverses actuacions en el camp de l'educació popular i divulgador, en conferències i articles, de les idees pedagògiques més avançades del seu temps. Republicà i maçó, es va mostrar partidari de l'escola graduada, de la coeducació, de l'extensió de l'educació a totes les classes socials i de l'educació popular. Una aproximació al ric món

cultural de la Menorca d'aquella època i al vessant pedagògic del regeneracionisme de principi del segle XX. També una nova mostra de la important tasca de divulgació cultural i històrica que està desenvolupant l'Institut Menorquí d'Estudis.

Educació i Història. Revista d'Història de l'Educació. Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. Núm. 6, 2003, 324 pàgines.

El número 6 de la revista *Educació i Història* ens presenta un monogràfic dedicat a l'associacionisme juvenil, la socialització i l'educació al segle XX. Tal com explica el professor González-Agápito en la presentació, alguns dels articles d'aquest monogràfic són treballs presentats al simposi que sobre aquest tema organitzà la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, i que tingué lloc l'any 2002 a Barcelona. Els articles analitzen tres grans temàtiques: els discursos, i la posada en pràctica d'aquests en el context europeu; el teixit associatiu d'arrel cristiana, i el paper de les associacions de joves dins el context polític i de voluntat cívica.

A més del monogràfic, la revista compta amb altres estudis de temàtiques diverses, i seccions dedicades a l'ensenyament de la història de l'educació, a les activitats de la Societat i a informacions sobre congressos, tesis, publicacions, etc.

DÁVILA BALSERA, P. (coord.). *Las políticas educativas en el País Vasco durante el siglo XX*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2004, 302 pàgines.

Un nou llibre de la col·lecció *Memoria y Crítica de la Educación* de l'editorial Biblioteca Nueva que ha comptat amb la participació de Paulí Dávila, que coordina l'edició, Iñaki Zabaleta; Itziar Relkalde i Irene López. Una anàlisi de les polítiques educatives en el País Basc en el segle XX i de la relació d'aquestes amb la construcció de les identitats nacionals espanyola i basca. L'obra inclou aspectes com el del pas de la centralització a la descentralització educativa, l'aportació dels nacionalismes català i basc a l'educació, les polítiques educatives de les institucions locals del País Basc, les repercussions de les polítiques educatives de la Segona República al País Basc o el naixement i procés d'institucionalització de les *ikastolas* a Navarra. Un obra que, des de la història de l'educació, aporta elements de reflexió per superar tòpics i entendre millor el que ha estat, és i pot ser en el futur, això que anomenen *Espanya*.

INFORMACIONS D'INTERÈS

NOVA ETAPA DE LA REVISTA LLUC

Creada en 1921 pels missioners del Sagrat Cor i publicada íntegrament en català des de 1963, la revista *Lluc* fou una de les poques tribunes que feren possible a Mallorca, en els anys de la dictadura, la difusió en català d'idees polítiques, socials, estètiques, religioses o pedagògiques, la recuperació de la nostra història i la divulgació de les inquietuds del teixit social. Patrocinada primer, a partir de 1971 i editada més tard, el 1974, per l'Obra Cultural Balear fins al 1987, en què la congregació del Sagrat Cor recupera l'edició, es manté fins a l'actualitat com un dels instruments de defensa de la identitat nacional i cultural catalana a Mallorca. A partir de principi de 2004, la revista *Lluc* inicia una nova etapa sota la direcció del professor i exconseller d'Educació i Cultura amb el govern del Pacte de Progrés, Damià Pons i Pons i amb Pere Fullana, professor d'Història de l'Educació Social a la Universitat de les Illes Balears, com a director editorial. Els missioners del Sagrat Cor, propietaris de la capçalera, l'han cedida a l'Espurna Edicions. L'objectiu dels seus editors és

convertir-la en un referent en el marc de l'àrea catalanoparlant, i per aquest motiu en els pròxims mesos se'n farà una presentació a Menorca, Eivissa i a Barcelona. Benvinguda sigui aquesta nova etapa d'una revista que tant a contribuït a la difusió cultural i al debat d'idees.

Presentació de la nova etapa de la revista *Lluc*, amb la participació del director de la revista Damià Pons, el director editorial Pere Fullana, Lleonard Muntaner, membre del consell de direcció, i Maria Antònia Munar, presidenta del Consell Insular de Mallorca.

PRESENTACIÓ A MALLORCA DE LA TRADUCCIÓ ITALIANA DEL LLIBRE DOCTRINA PUERIL DE RAMON LLULL

El passat 29 d'abril, a l'Auditori del Museu Es Baluard, a Palma, tingué lloc l'acte de presentació de la traducció italiana de *Doctrina Pueril* de Ramon Llull (vegeu la secció *Llibres rebuts* del butlletí número 9).

L'acte, presentat per Gabriel Janer Manila —autor del pròleg del llibre—, comptà amb convidats d'excepció que ens oferiren algunes dissertacions relacionades amb Ramon Llull i el seu temps:

—**Giuseppe Flores d'Arcais**, catedràtic emèrit de la Universitat de Pàdua, parlà sobre: «Actualitat de la Doctrina Pueril»

—**Anna M. Bernardinis**, catedràtica de la Universitat de Pàdua, parlà sobre: «Ramon Llull i la novel·la d'iniciació»

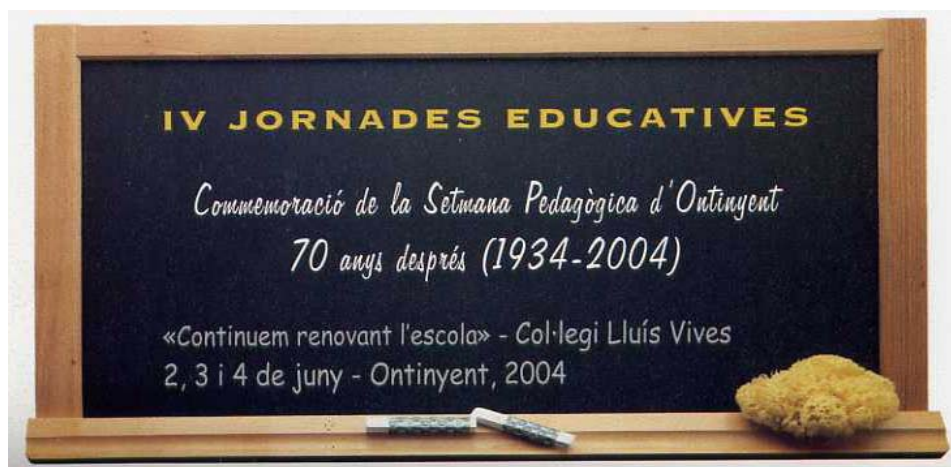
—**Francesca Flores d'Arcais**, catedràtica de la Universitat de Milà, parlà sobre: «L'art del Giotto en temps de Ramon Llull»

L'assistència de públic i l'interès de les intervencions feren que aquest acte, organitzat des de l'Institut Ramon Llull, fos un èxit.

IV JORNADES EDUCATIVES, ONTINYENT 2, 3 I 4 DE JUNY DE 2004

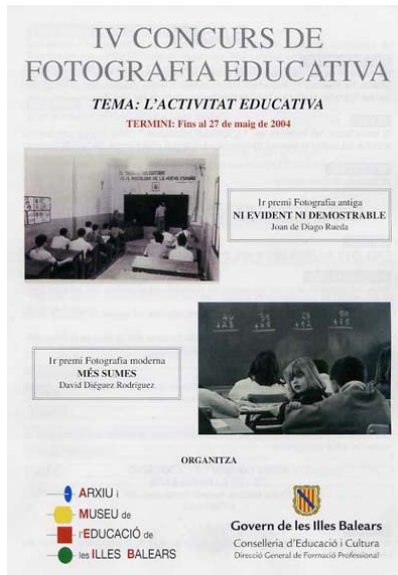
Els companys del Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació de la Universitat de València, amb el suport de l'Ajuntament d'Ontinyent i del CEFIRE Ontinyent, han organitzat aquestes IV Jornades Educatives en commemoració de la Setmana Pedagògica d'Ontinyent, 70 anys després (1934-2004), que es feren a Ontinyent els dies 2, 3 i 4 de juny.

Les jornades s'han inaugurat amb la ponència d'Antonio Molero Pintado (Universitat d'Alcalá de Henares) sobre «La escuela en la II República» i s'han clausurat amb la ponència de Jaume Carbonell Sebarroja (director de la revista *Cuadernos de Pedagogía*) sobre «Els reptes de la Pedagogia republicana ara (una anàlisi de la realitat educativa al segle XXI)». També hi hagué dues taules rodones, una sobre «El valencià a l'escola» (amb la participació de Joan Pellicer, Diego Gómez i Empar Granell) i l'altra sobre «La formació del mestre» (amb la participació d'Alejandro Mayordomo, Vicent Marco i un representant de l'Escola Universitària de Magisteri Ausiàs March). S'han realitzat, també, tallers pràctics sobre «La compensació educativa dins un marc de qualitat» i la presentació de materials del *Programa Acord*, d'Edicions 96.

S'han combinat diferents actes en el marc de les jornades, com la inauguració de l'exposició «L'escola de la II República» o la presentació del llibre de Nicolau Primitiu titulat *La llengua valenciana a l'escola*.

IV CONCURS DE FOTOGRAFIA EDUCATIVA. ARXIU I MUSEU D'EDUCACIÓ DE LES ILLES BALEARS

Un any més, l'Arxiu i Museu d'Educació de les Illes Balears (AMEIB) ha convocat un concurs de fotografia educativa. La temàtica proposada per a aquesta edició és *l'activitat educativa*, entesa des de la perspectiva escolar. Poden concursar docents a títol individual i centres educatius. Les obres s'exposaran al centre cultural del Claustre de Santo Domingo (Av. Germanies s/n, Inca). L'acte de lliurament dels premis es farà dia 11 de juny juntament amb la inauguració de l'exposició. Aquesta romandrà oberta fins al 24 de juny.

ARXIU PROVINCIAL DE L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA (APEPC)

L'Arxiu provincial i el de la majoria de les cases i col·legis escolapis varen desaparèixer en 1936. L'any 1967 un decret del P. Provincial creà a Moià el Museu Escolapi per aplegar tot el referent a la pròpia història. Aquest Museu es convertí, en 1973, en l'Arxiu Provincial que fou traslladat a Barcelona, als locals de la Cúria. S'hi han concentrat tots els arxius locals i s'han rebut altres arxius o petits fons que han anat configurant l'actual.

Des de final del mes de febrer del present any, l'Arxiu provincial de l'Escola Pia de Catalunya compta amb una pàgina web, <<http://www.escolapia.net/arxiu/>>, a través de la qual podeu accedir a informació diversa sobre els següents

aspectes:

- Història de l'arxiu i els serveis que posa a la disposició dels investigadors
- El fons
- Biblioteca
- Hemeroteca
- Objectes i col·leccions

Per contactar amb l'APPC:

Ronda Sant Pau 80 1r
08001 Barcelona
Telèfon 93 441 0004
Fax 93 329 69 70
arxiu.provincial@escolapia.net
Horari: de 9 h a 13 h. Agost tancat

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, en les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: bernat.sureda@uib.es o xisca.comas@uib.es, abans de dia 31 de agost.

Comissió editora:

Bernat Sureda, Francesca Comas, Joana Estelrich, Inmaculada Pastor,
Manel Santana

Correcció lingüística: Rosa de Ozollo

Maquetació: Catalina Ordinas

Correu electrònic: bernat.sureda@uib.es

DL PM-2519-2002

En aquest número han col·laborat: Maria Antònia Cantallops Adrover,
Joana González Cañabate, Verònica Ligeró Porras i Pau Reinés
Villalonga

Edita: Departament de Ciències de l'Educació. Àrea de
Teoria i Història de l'Educació. Universitat de les
Illes Balears.

Amb el suport del Govern de les Illes Balears

